

**DOSTÁL, M. *Dějiny Nejvyššího soudu Spojených států*.
Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2020, 736 s.**

Nejvyšší soud USA pod drobnohledem

Hned úvodem je třeba říci, že kniha Martina Dostála „Dějiny Nejvyššího soudu Spojených států“ představuje v českém kontextu opravdu mimořádně záslužné dílo, které ve veliké šíři záběru obznamuje své čtenáře prakticky s každým důležitým aspektem z historie této pro pochopení ústavního rámce Spojených států amerických tolik klíčové instituce.

Jistým problémem je mi ovšem při hodnocení této knihy její zařazení, což je dáno především jistou nedostatečností klasického poznámkového aparátu. Ačkoliv totiž práce má přes 350 poznámek, které často velmi vhodně doplňují její text, nikoliv vždy v nich nalezneme přesný odkaz na stránky děl, z nichž autor aktuálně čerpá, což pak platí i pro časté a rozsáhlé citace. Spíše popularizačnímu žánru by pak odpovídal zřejmě i zvolený rámec portrétů soudců Nejvyššího soudu USA, kdy se rozhodně nejedná o suchá encyklopedická hesla pojednávající o kariéře těchto lidí, ale naopak o plnokrevné líčení, jež leckdy nepostrádá ani barvitých detailů až lehce bulvárního rázu. V přímém protikladu k tomu jsou pak ale zase pasáže pojednávající o ústavních doktrínách odrážejících se v rozsudecích Nejvyššího soudu USA, v nichž autor suverénně prokazuje svůj hluboký vhled do problematiky a nespornou akribii.

Právě uvedený odstavec nebudíž chápán jako výtku autorovi, ale spíše jen jako konstatování faktu zrcadlící rozpaky recenzenta nad tím, kam hodnocenou publikaci žánrově vlastně přesně zařadit. Ale ať tak či onak, vrátil bych se nyní k již na úvod naznačenému a jednoznačně kladnému hodnocení Dostálovy knihy, a pokusil se přiblížit, o co zejména se toto mé stanovisko opírá.

Jako základ úspěchu vidím již samotné rozvržení knihy, kdy velmi důležitá je hned její první část, v níž nás autor podrobně obznamuje s kontextem právního rámce, v němž Nejvyšší soud USA během často svých pohnutých dějin působil. A nezůstává jen přitom – kromě informací o soudcovském právu, *judicial review*, pramenech práva a zejména řízení před Nejvyšším soudem USA se zde seznámíme třeba i s historickými sídly této instituce a nepsanými rituály jeho soudců.

Zkrátka nic podstatného (ba dokonce snad ani detailního) není opomenuto, a na takto pečlivě připravenou půdu potom autor ukotvuje druhou a určující část svého díla spočívající v chronologickém vyličení dějin Nejvyššího soudu USA od jeho počátků až do současnosti, přičemž jednotlivé kapitoly jsou označeny dle mužů, kteří mu v průběhu času předsedali. Zde je pak vždy jednak ona už zmíněná část věnovaná jejich barvitým životopisům (jakož i doktrínám interpretace ústavy, které zastávali) a potom i líčení klíčových

projednávaných případů a dopadu, jež měly na výklad ústavnosti včetně vyličení jednotlivých ústavních teorií, které se v tomto kontextu vyvíjely.

Před čtenářem takto postupně defiluje dlouhá éra slavného „Marshallova soudu“, stejně jako největší krize americké ústavnosti ústící až do občanské války, boj za občanská práva ve 20. století a mnohé a mnohé další, přičemž zvláště bych ocenil, že autor to vše dokáže citlivě zasadit do dějinného kontextu.

Jádrem sdělení jsou ovšem ústavní aspekty soudem zkoumané právní problematiky, ať už se jedná o jakékoliv právní odvětví (zvláštní pozornost je z pochopitelných důvodů věnována zejména trestnímu právu), kdy autor zasvěceně sleduje zejména v amerických souvislostech tolik důležitou federální problematiku a potom vždy i též ve vztahu k státní moci poněkud „nejistá“ práva jednotlivce. Jako příslovečná červená nit se přitom logicky celou knihou vine i rozměr tolik diskutovaného „soudcovského aktivismu“ či naopak „soudcovského sebeomezení“ při výkladu americké federální ústavy.

V tomto ohledu je nepochybně (už s ohledem na dlouhověkost základního ústavního textu a ostatně už i mnoha jeho následně přijatých dodatků) role soudců Nejvyššího soudu USA při obhajobě základních hodnot americké společnosti, jakož i základních práv jednotlivce nepominutelná a fascinující (ostatně i jednotlivá zdůvodnění soudců obsažená v rozsudcích představují často brilantní literární a k intelektuálnímu přemítání podněcující eseje), a autorovi slouží ke cti, že šanci ji právě takto představit nejen nepropásl, ale naopak měrou vrchovatou naplnil.

Přesto při výkladu dějin Nejvyššího soudu USA zcela logicky a legitimně zvolené hledisko členění problematiky dle konkrétních předsedů soudů představuje i jisté úskalí spočívající v tom, že čtenáři nutně z paměti vypadnou některé detaily určité problematiky pojednané v jedné z takto rozčleněných kapitol, na něž se pak zase navazuje o řadu stránek později (v době předsednictví jiného soudce). I když jsou zde k tomu se vztahující minulé případy opět připomenuty, v knize jsem postrádal rejstřík soudních případů, který by takovou orientaci zásadně usnadnil.

Toto tak budiž mým návrhem na možné doplnění při druhém vydání knihy, kdy stejně tak by dílu pomohl třeba i připojený a heslovitě encyklopedicky pojatý přehled klíčových ústavních doktrín v americkém právu. Takovéto průřezové, a ne již od předsednictví konkrétního soudce závislé pojednání např. problematiky „substantive due process“ či „clear and present danger“ by až ne tolik s problematikou obeznámenému čtenáři jistě nemálo pomohlo, a ještě více otevřelo knihu nejen pro ty tímto směrem odborně zaměřené z nich.

Protože Dostálova kniha si široký čtenářský zájem jednoduše zaslouží. Je vidět, že je napsána z vnitřní potřeby, čtivě a zajímavě (ony již zmiňované portréty soudců se mi ve svém souhrnu vlastně nesmírně líbily), a že autor nad rolí práva a hledání spravedlnosti ve společnosti poctivě a usilovně uvažoval. Zdánlivě vzdálená americká problematika se tak ve svých hodnotových aspektech nanejvýše úzce dotýká té evropské i české. A navíc zase jednou někdo přesvědčivě ukázal, že právo je nejen logika, ale hlavně a především zkušenost.

Radim Seltenreich

doi: 10.14712/2464689X.2023.32